

real interes. Dar, pe parcurs, se adună și puncte deconcertante, care, în cele din urmă, dau spectacolului un final nedecis, derutant. Cred că observația cea mai justificată asupra cauzelor inconsecvenței a formulat-o Marius Robescu în succinta sa cronică din „Luceafărul”: „Ca o observație de natură mai generală, aș spune că desenul simplificat, redus, accentuând proeminențele de grosolanie și cinism ale personajelor caragialiene, e în definitiv lipsit de subtilitate. Grosolania acestora, reală, e înecată de fapt într-un sirop de subțirime și de fandoseală. Cît despre cinism, el se manifestă îndeobște în chip spontan și candid, iar nu sumbru și în-crinčenat”¹⁵. Am mai întîlnit observația, altfel expusă și cu altă trimitere, și ea e de natură a ne da de gîndit dacă e bine, dacă e oportun, dacă e în sensul valorificării cu adevărat creatoare — pentru că posibil e, după cum s-a văzut și după cum e ratificată de practică posibilitatea oricărei interpretări personale — de a accentua și a investiga numai o latură a universului său comic, și nici aceea esențială, cum ar fi cinismul și te-nebrele nopții: „Caragiale, în contemplația lui de artist, n-a fost niciodată un revoltat, după cum n-a fost nici un cinic; inteligență strălucitoare, a preferat să ridă cu poftă și să ne facă și pe noi să rîdem, ca un omagiu indirect adus vieții, așa cum este, nu cum ar trebui să fie, după norme ideale de etică sau după o viziune subiectivă”¹⁶. O lume urîță,

evident, anacronică pentru noi, dar o lume, cu sentimente și resentimente, cu aspirații reale, cu duioșii și sensibilități care reproduc, pe măsura epocii, duioșii și sensibilități ale tuturor timpurilor, deși ele par astăzi mai înăsprițe și lipsite de fior. O lume urîță și îmbătrînită, de acord, dar o lume vie, cu frumuseți reale pe care nu știu de ce în proiectarea unor exegeze scenice o înăsprim și o lipsim inutil de fior. Pentru dezlănțuirea paroxistică a instinctelor nu e nevoie de atîtea „figuri, voroave, carile scornesc risul și închipuiesc istoriile adevărate”¹⁷, cum definea Dimitrie Cantemir lucrarea comică. Dealtfel, din rezultatele obținute și în urma unor confruntări, se vede că nu pe acest drum se pot dobîndi adevăratele împliniri artistice, ci pe acela care fructifică ingenios, echilibrat, cu inteligență și fantezie, *universul realist al unei lumi vii*, care a trăit și s-a bătut pentru propria ei fericire, cu iluzia că se bate pentru o cauză mondială. Ar fi, cum spune însuși Caragiale într-una dintre scrisorile sale către criticul Mihail Dragomirescu: „vorba nu e să umpli lumea largă cu o operă, ci o operă strîmă s-o umpli cu lumea; fiindcă o operă trebuie să trăiască în lung, nu în larg, ca o rază, care pătrunde drept înainte, nu ca un balon de la lumație, care se umflă în lături!”¹⁸.

¹⁵ Marius Robescu: Dificultățile înnoirii, „Luceafărul”, 22 sept. 1979.

¹⁶ Pompiliu Constantinescu: Ion Luca Caragiale, meridional și balcanic, în volumul „Caleidoscop”, Ed. „Cartea Românească”, 1974, pag. 234.

¹⁷ Dimitrie Cantemir: Istoria ieroglică.

¹⁸ Șerban Cioculescu: Caragialiana, Ed. Eminescu, 1974, pag. 298.

NOTE

Opera unionistului D. Ralet

În colecția de istorie literară „Restitutio” a Editurii „Minerva”, cu merite însemnate în redescoperirea unor autori români care au contribuit activ la dezvoltarea culturii noastre (Gr. H. Granda, Radu Ionescu, Raicu Ionescu-Rion etc.), se publică opera uitatului D. Ralet, sub titlul principalei sale scrieri — „Săuvenire și impresii de călătorie”. Intelectul de solidă cultură uma-

nistă, prieten al lui Kogălniceanu, Alecsandri, Cuză, Negri, Ralet s-a distins prin răsunătoarele sale campanii unioniste în deceniul postpașoptist. A murit în prețuia înfăptuirii visului său (1858).

Pertinentul studiu introductiv al îngrijitorului de ediție, Mircea Anghelescu, stăruie atît asupra biografiei autorului, cît și asupra calității literare a operei, plasînd-o sub semnul romantismului și decelînd influențe ale unor distinși contemporani, printre care Alecsandri; dealtfel, acestuia, Ralet îi e tributar și în creația sa dramatică. Ni se restituie două monoloage în cea mai autentică descendență a „cînticele-

lor comice” (monoloage tipărite în 1857, alături de alte două scenete, *Păun Burlacul* și *Bețivul*, în volumul sugestiv numit *Sce-ne naționale*).

Citite azi, monoloagele *Harță* sau *Balaban Răzeșul* și *Pavel Clopotarul* prezintă particularități interesante. Ele sînt tipărite a-nume la București, pentru a servi campaniei unioniste.

Alte repere istoriografice furnizate de cercetătorul literar Mircea Anghelescu conturează figura unui exponent al pașoptismului și postpașoptismului românesc, credința acestuia în viitorul Principatelor Unite.

I. N.